
Ohrabrenje kršćanima u političkom djelovanju

Demokratsko društvo počiva na spremnosti građana da se uključe u javni život i tako pridonesu ostvarivanju zajedničkog dobra. Pojedinaac sam odabire načine i stupanj svojega sudjelovanja u traženju i oblikovanju političkih odluka, od jednostavnog čina da kao birač izide na izbore do raznolikih aktivnosti u pojedinim udrugama i političkim strankama. Drugi vatikanski sabor osobito je vjernike laike pozvao da sva svjetovna područja, dakle i politički život, prožimlju duhom evanđelja i da se u vremenitim stvarima vode kršćanskom savješću. Političko je djelovanje nesumnjivo važan dio vjerničkog zauzimanja u svijetu i mjesto je kršćanskog poslanja. No, kad se danas u Hrvatskoj katolički vjernik vođen odgovornošću za ovaj svijet odluči organizirano djelovati u politici i dati svoj specifični prinos općem dobru, naići će zacijelo na brojne poteškoće i različite nejasnoće.

Ponajprije, kod nekih vjernika i nadalje je prisutna određena suzdržanost glede kršćanski inspiriranog političkog djelovanja u sadašnjemu demokratskom društvu. Ona ima različite uzroke. U proteklom komunističkom razdoblju politika se vodila u uvjetima totalitarnoga ideološkog sustava i bila je privilegij malobrojne ateističke partijske elite koja je sve svoje neistomišljenike progonila, a vjernike potisnula iz javnosti u prostor privatnosti namijenjen njihovom religijskom uvjerenju. Povrh ove pogubne privatizacije vjere zaziranje od javnog angažiranja kod pojedinih kršćana ima svoj teološki razlog u bojazni da se u stranačkom nadmetanju i neminovnim kompromisima ne iznevjere jasnoća i neupitnost evanđeoskih načela. Kršćanin naime zna da svoje dragocjeno blago vjere nosi "u glinenim posudama" (2 Kor 4,7) pa zato i osjeća veliki nerazmjer između veličine poslanja i slabosti poslanika. Dugotrajna marginalizacija i progon Crkve onemogućili su da se kod nas teološki formira i izraste veći broj kršćanskih laika koji bi uspješno objedinili svoju kompetentnost u profanim strukama i svoje autentično svjedočanstvo

vjere. Sadašnji naponi u njihovoj izobrazbi i formaciji tek djelomično zadovoljavaju i dat će istom dugoročno određene rezultate. Ako k tome znamo da je u zapadnoeuropskim zemljama dosadašnji model djelovanja kršćana preko političkih stranaka s kršćanskim predznakom već dulje vrijeme u krizi, onda su jednostavno slabi izgledi za djelovanje sličnih stranaka u Hrvatskoj i za njihov značajniji utjecaj u društvu.

U takvim uvjetima novonastale slobode i društvenoga pluralizma, kad još ne postoje dovoljno razvijene demokratske strukture i njihovo ozračje, a gospodarstvo se teško muči pod teretom tranzicijskog preustroja i brojnih poteškoća, područje političke vlasti i utjecaja postaje međutim mnogima vrlo privlačno i primamljivo polje za relativno brzo i komotno rješavanje vlastitih materijalnih životnih problema, a nerijetko i onih njihove rodbine i stranačkih prijatelja. Taj motiv priklanjanja osobnim i parcijalnim interesima umjesto zauzimanja za opće dobro suprotan je pak načelu djelovanja u politici i uvelike kompromitira sve one koji se njome bave. Rezimirajući dosadašnji angažman kršćana u hrvatskoj politici nakon proglašenja neovisnosti, Ljubomir Antić ga na znanstvenom skupu u Splitu ocjenjuje nepovoljnim. U teškim prilikama stvaranja države i Domovinskog rata polazilo se od "političkog realizma" kao načina konkretnog ponašanja. "Ponašanje u skadu s moralnim normama, odnosno s kršćanskim vrijednostima ostavljeno je za 'bolja vremena'" (usp. *Kršćani i politika. Zbornik radova*, Split, 2003., str. 243).

Premda te poteškoće po sebi već dovoljno obeshrabruju, bilo bi posve u suprotnosti s kršćanskim poslanjem u svijetu ako bi se katolici povlačili u privatnost i prepuštali drugima da vode i oblikuju područje društvenog i političkog djelovanja. Nedavno objelodanjeni vatikanski dokument o ovoj problematici, *Doktrinarna nota o nekim pitanjima vezanim uz sudjelovanje katolika u političkom životu* (objavljen početkom ove godine, hrvatski prijevod, Ika, Zagreb, 2003.) želi ih potaknuti i motivirati u preuzimanju političke odgovornosti. Doktrinarna nota označava vrstu dokumenta koji nema namjeru dati sustavni pregled problematike o kojoj govori nego želi pružiti orijentaciju i biti smjernicom u odabranim pitanjima s područja političkoga djelovanja kršćana. To nipošto ne umanjuje njezinu obvezatnost kad obrađuje načelni odnos između etike i politike i naglašava jedinstvo vjere i života. Dokument ne donosi nove sadržaje, nego samo sintetizira i ponovno aktualizira već poznate koncilске stavove o kršćanskom zauzimanju na političkom polju, rasyjetljujući bitnu povezanost vjere i života. Pritom se oslanja na dijelove dogmatske konstitucije *Lumen gentium*, zatim osobito na

pastoralnu konstituciju o odnosu Crkve prema suvremenom svijetu *Gaudium et Spes*. Vidno mjesto u smjernici zauzimlju nadalje pokoncilski dokumenti, među kojima su socijalne enciklike, zatim osobito enciklika o poslanju laika *Christifideles laici* te drugi crkveni dokumenti i izjave sadašnjega Pape.

Što je pročelnika Zbora za nauk vjere kardinala Ratzingera nakon konzultacija s Papinskim vijećem za laike ponukalo da uputi ovu notu "na osobit način katoličkim političarima i svim vjernicima" i koja joj je zapravo svrha? Odgovor na oba pitanja naći ćemo u tekstu dokumenta. U posljednje doba pojavila su se dvosmislena i diskutabilna stajališta o političkom angažmanu katolika pa je potrebno pojasniti neke važne sastavnice crkvenog učenja na tom području. Zato se želi "dozvati u svijest neka načela koja su svojstvena kršćanskoj savjesti i koja nadahnjuju društveno i političko zauzimanje u politici" (br. 1). Sadašnji trenutak je pak odabran zato što se građansko društvo nalazi na određenoj prekretnici, svršetku jednoga i početku novoga razdoblja. Napredak čovječanstva na nekim područjima prate stvarne i nove opasnosti jer određene skupine u društvu promiču upitne zakone s dalekosežnim posljedicama za ljudsku zajednicu (br. 2). Zato je potrebno s nadležnog učiteljskog mjesta u Crkvi pojasniti nejasnoće, razlučiti nedoumice i posvijestiti načela. Ovdje se osvrćem na neke važne naglaske iz dokumenta.

Prvo je polazno načelo da se vjernici laici nipošto ne mogu odreći sudjelovanja u politici jer ona, kao služenje ljudima i ovome svijetu, uključuje "promicanje i obranu dobara, kao što su javni red i mir, sloboda i jednakost, poštivanje ljudskog života i okoliša, pravednost, solidarnost itd." (br. 1). Neke od brojnih muškaraca i žena koji su služili Bogu baveći se političkim djelovanjem Crkva časti kao svece.

U nastavku dokument raščlanjuje aktualni kulturalni pluralizam u sadašnjemu društvu. Pogrešno je i opasno, veli Nota, kad određena stremljenja, vođena relativističkim poimanjem pluralizma, zagovaraju i prihvaćaju pluralizam na području etičkih temelja i time zabacuju načela moralnog zakona. Etički je pluralizam (koji se nerijetko prikriva iza zahtjeva za tolerancijom) kršćanima neprihvatljiv jer tvrdi da su sva shvaćanja života i poimanja čovjeka jednakovrijedna. Totalitarne ideologije prošloga stoljeća pokazale su da je takvo nijekanje moralnih normi koje su ukorijenjene u ljudsko biće posve pogrešno (br. 2).

Crkva prihvaća demokraciju kao najbolji način sudjelovanja građana u političkim odlukama (br. 3). No i tu valja pomno razlikovati između legitimnog pluralizma u smislu različitih načina

ostvarenja, strategija i metodologija u postizanju dobra čovjeka i društva te pluralizma u smislu relativističke ideje da su sva shvaćanja osobe i općeg dobra jednako istinita. Ne smije se miješati pluralizam kao opravdana pluralnost vremenitih izbora s pluralizmom "u odabiru moralnih načela".

Središte i temelj etičkog načela demokracije jest ispravno shvaćanje i poštivanje ljudske osobe. Katolici u svom političkom životu "ne smiju ničim ugroziti to načelo poštivanja osobe" (br. 4). Demokracija ili počiva na etičkim načelima koja su neopoziva, "ne dopuštaju ukidanja, iznimke ili kompromis" (br. 4) ili će u suprotnome razoriti samu sebe. Nije tu riječ o "vjerskim vrijednostima", čovjek ne mora biti kršćanin da ih zastupa (br. 5), jer su etički zahtjevi ukorijenjeni u ljudskoj naravi i dostupni su "naravnoj spoznaji čovjeka" (br. 6)

Nakon što je pojasnila crkveno učenje, Doktrinarna nota poziva vjernike da se u aktualnim problemima zauzmu za takva zakonska rješenja koja će poštivati spomenuta naravna moralna načela. Pritom se radi o zakonima koji će braniti temeljno pravo na život, od njegova začeća do njegova prirodnog svršetka, promicati obitelj utemeljenu na monogamnom braku, jamčiti slobodu roditelja da odgajaju svoju djecu, štiti djecu i mlade od suvremenih oblika ropstva, jamčiti vjersku slobodu, omogućiti oblik gospodarstva u službi osobe i općeg dobra te zauzimanje za mir.

Dokument razlikuje između prave i krive autonomije svjetovnog poretka. Ispravno shvaćena neovisnost (autonomija) građanske i političke sfere u odnosu na religijsku i crkvenu, stečevina je suvremene civilizacije. S njom je nespojiv svaki oblik integralizma i fundamentalizma (izjednačavanje vjerskog zakona s građanskim). Krivo shvaćena autonomija je ona koja niječe mogućnost naravne etike i svaku relevantnost religije (tzv. netolerantni sekularizam) (br. 6). Kad kršćanin u političkim pitanjima živi i djeluje po svojoj savjesti, daje svoj prinos političkom životu, pravednijem društvu i zaštiti ljudske osobe. Nota se naposljetku osvrće na pitanja povezanosti istine i prave slobode te pitanje slobode savjesti koja se temelji na dostojanstvu osobe, a ne na jednakosti među religijama.

Nota je upućena ne samo jednoj skupini vjernika u Crkvi nego svim vjernicima. Želi rasvijetliti njihovo ponašanje u društvenom i političkom životu i ohrabriti ih u sintezi zemaljskih djelatnosti i vjerskih vrednota. Valja svakako poraditi na tome da je katolici upoznaju i prouče te da se njezin glas čuje u aktualnim raspravama o tako važnim životnim pitanjima.

Nediljko A. Ančić